„ЗАСТАВА“ излази редовно: средом, петком и недељом на целом табаку, утерком на по табака.

Цена је за Аустро-Угарску:
на 1 месец . . . . . 1 ф. 20 н.
на четврт године . . . . . 3 ф. 50 н.

За Србију:
на четврт год. 8 дин., на по год. 16 дин.

Народни бројеви од петка, нарочито за шире народне кругове уређени, могу засебно да се претплате, а цена им је:
на 1 месец . . . . . 25 нов.
на четврт године . . . . . 75 нов.

ЗАСТАВА.

За ОГЛАСЕ плаћа се по 6 новч. од сваке врсте оваких ситних слова; за жиг се плаћа по 30 нов. сваки пут.
За „Приопсланo“ плаћа се 20 нов. од врсте.

ДОПИСИ шаљу се уредништву а претплата и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ.“

Уредништво и администрација „Заставе“ налази се у кући г. Ст. Јефтића, главна улица

НЕПЛАЋЕНА ПИСМА не примају се.

РУКОПИСЕ не враћамо.

Поједини бројеви стају 10 нов.

ОРГАН СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ.

БРОЈ 200. У НОВОМ САДУ У СРЕДУ 31. ДЕЦЕМБРА 1897. ГОДИНА XXXII.

Позив на претплату.

Навршује се ево 32 године борбе коју „Застава“ истрајно води за права српског народа у овој домовини.

Тридесет и две године је већ од онога доба, како је дични миљеник српског народа Милетић развио заставу и окупио под њу све што правим Српством дише. Па и ако је у толиком низу година многом борцу из „Заставина“ јата тешко било издржати опасно чистилиште до краја, и ако је многи преплашени тић прнуо из овог соколовог гњезда у заветринији закутак, света идеја народног добра рађала је Српству нове истрајне тиће, који су под прекаљеним у борби стегом, зановљеном снагом одржали заставу народне борбе високо истакнуту, као јасно знамење лепше будућности народне.

Том својом задаћом „Застава“ се поноси и света јој је дужност, да окупи око себе сву смелу и чилу Србадију којој је Српство и слобода његове мисли светиња.

Искрени народни борци позвани су да јој у том светом раду помогну, ширећи „Заставу“ у српске домове. Распростирући „Заставу“, распростиру онај правац у народу своме, који ће га у духу петвековног генија српског, челичити у Србовању и истрајног одржати у очекивању светле српске будућности.

Па дела на посао пријатељи народа свога, развијте „Заставу“ гдегод се може на огњишту српском.

Народе српски читај њезине редове, и напајај душу и срце одушевљењем за аманете своје.

Претплатни услови „Заставини“ означени су на челу листа, а који се од нових претплатника одмах сад пожури са претплатом за идућу годину, слаће му се „Застава“ још и све до краја ове године бесплатно.

У Новом Саду, 16. децембра 1897.

Уредништво и администрација „ЗАСТАВЕ“.

Дардаји — уклоњен.

Будимпешта, 22. децембра.

Пре три године установљено је у председништву министарства посебно одељење за српске и фијуманске послове. Установљено је на захтев троједничког бана, јер српске автономне послове а тако исто и фијуманске, не могу решавати министар унутрашњих послова, односно министар просвете, чији се делокруг простире само на ужу Угарску. На чело томе одељењу, које је заједничко, постављен је министеријални саветник Александар Дардаји, који је немачког порекла, али за то врло велики мађарски шовиниста. Иначе он је верна слика људи данашњег система у Угарској. Воле да се у све послове плеће и да их заплеће. Он зна доста добро српски да говори, те је мислио, да потпуно схваћа српске автономне одношаје. Но није требало више од три године, па да се јасно покаже, да је он обичан „штребер“. Отпочео је човек акцију на две стране; у српској автономији и у ријечком (фијуманском) питању. Својим нетачним тумачењем закона и наших автономних уредаба, донео је углед угарске владе па и саме државе у питање. Он је саветовао Банфију, да краљевским указом прода беочинску кају и тиме навео владу, да погази наш автономни закон, који изречно наређује, да се народно добро може продати само дозволом нашег сабора и краља, а при продаји беочинске каје сабор није ни питан. Но та продаја каје упропастила га је Каја ће још много трзавица изазвати у нашем автономном животу. Још ће неколико жртава прогутати. Са Дардајем је само почетак учињен. За њим долазе и остали чинитељи, који су навели владу да незаконитим путем прода беочинску кају и то још за 100.000 фор., док то добро вреди брат брату 2 милијуна форината. Ко зна, какви су сиромаси били Шпицер и др. кад су отпочели рад у Беочину и сад види њихово огромно богатство, тај ће веровати, да је продајом беочинске каје не само повређен наш автономни закон, него је народно имање ужасно оштећено. Овде се говори, да су Шпицер и др платили за беочинску кају преко по милијуна форината, а куда су се дели ти новци, то се за сада још не зна и ако се нагађа. Та беочинска каја јесте узрок, што наш сабор не може да ради; због ње је одгођен како сабор 1892. тако и ове године. Но у залуд, то питање мора доћи на дневни ред и кад-тад свршиће се неповољно по главне кривце.

Тај исти Дардаји дао је Банфију информације о нашој автономији, те је овај у угарском сабору на интерпелацију Јагићеву, својим говором обрукао себе и владу. Услед тога је после влада била везана и није могла и смела да дозволи, да сабор ради по својој вољи. И остале повреде, које су нанесене нашој автономији у последње три године, јесу дело Дардајево, преко кога су патријарх Бранковић и барон Федор Николић спроводили своје планове. Но о том — по том Пораз владин у нашем народно-црквеном сабору, који је у толико тежи, што је и сам крунин ауторитет увучен у ову борбу, — јесте главни узрок, да је Александар Дардаји уклоњен са чела одељења за српске и ријечке автономне послове.

Уклањање Дардајево са овог врло важног места јесте први пораз триумвирата Бранковић-Дардаји-Николић, а за њим ће следити остали, који ће уништити Георгија Бранковића и барона Николића. Истина Александар Дардаји постао је државни тајник и потпредседник рачунарског стола, дакле унапређен је, али жалосно је то његово унапређење. Турили су га у рачунарски сто, где ће моћи рачунати до миле воље, али је потиснут из активне политике. Овде се позитивно говори, да је краљ изјавио своје незадовољство због неуспеха српског народног сабора и то незадовољство краљево сатрло је Дардаја. Краљ је приликом делегација рекао Ђурковићу: „Ја се надам, да ће се српска автономија што пре уредити.“ Пошто је краљ врло добро информисан о узроцима неуспеха нашег сабора, то се његове речи могу само тако разумети да ће влада уклонити све препоне, које стоје на путу успешном раду нашега сабора. И то се овде поговара, и то у меродавним круговима, да је краљ врло незадовољан што се његов ауторитет употребљавао за плашење сабора — и што је каја продата без дозволе сабора нашег. Кад је влада дознала за краљево незадовољство, онда су сви министри захтевали, да се Дардаји уклони одмах. И заиста Дардаји је одмах изостао из звања, а неки пештански листови донеше вест да ће се Дардаји повући сасвим у приватан живот и да је његово нагло уклањање из министарства последица неке „панамско-драјфуске“ афере . . Ко зна, да је Дардаји љубимац председника министарства барона Банфија, тај ће увидети, да је Дардајевом уклањању неки крупан узрок за леђи Банфи је тешком муком нашао излаз, да Дардајево уклањање не изазове сензацију. Но у једно министарство није га могао преместити, само још у рачунарском столу, где се не решавају политичка питања.

Тиме је Дардајева афера забашурена, али није коначно решена. Сад долази на ред питање о беочинској кају, које мора доћи пред наш сабор Влада не може и не сме више да ставља углед државе на коцку, тим пре, што краљ одлучно захтева да се већ једном коначно уреди наша автономија. Краљ захтева од владе, да то питање што пре реши, јер неуређена српска црква у Угарској ужасно смета аустро угарској балкан ној политици. Све се то јасно чита из речи краљевих, изречених пред делегатом Ђурковићем, а види се и изјаве Банфијеве у финансијском одбору угарског сабора, да ће влада што пре гледати да се сазове сабор ради коначног уређења автономије и да влада управо не смета успешном раду, него неспоразум између јерархије и народа. Чим буде између јерархије и народа споразума, сабор ће се моћи састати.

Држање нашег последњег сабора уверило је владу, да је на рђавом путу и да се силом не даје ништа постићи. Да би пак омогућила споразум, уклонила је Дардаја, који је владу увлачио из једне неприлике у другу, те је ова на основу рђавих информација Дардајевих чак и круну увукла у борбу, што је замерено.

Зашто дакле не може у нашој автономији да буде реда? Не мислимо да правдамо угарску владу, али главни су кривци наши калуђери. Њихова незаситна себичност нема границе. Они су увек навукли владу на танак лед, а ова рђаво расположена према Србима, веровала је калуђерским сплеткама. Они да се додворе влади, те да се дограбе народних добара и матре, праве од свога народа баука, влада због тога нема поверења у народу — то опет изазива конфликте и сабор не може да ради, а кад сабор не ради, нема контроле и онда се расипа народно благо. Та ево за 20 година сабор још није испитао рачуне народних фондова! Није ли то брука? Но од свију најлукавији је ипак данашњи патријарх Бранковић. Док Георгије Бранковић буде седео на патријаршеској столици у нашој цркви неће бити мира и реда.

„Јединствени статут“ је изум Георгија Бранковића. Тај статут му је сретство, да њиме изазива конфликте са народом и владом. Задобио је владу помоћу Дардаја да

ПОДЛИСТАК

СПАСЕЊЕ.

Талијански: Mathilde Serao.

Посло бурних страсти, ватрених пољубаца отпоче поверљиво ћеретање. Флавија је причала о свом детињству, када је сваки данак веселим осмејком дочекивала Њене успомене узбудише јој душу из дубина, она је говорила о својој матери, о неизмерној њежности у којој је живовала. За тим занеми при помисли, како се она овој нежности одужила; преко њених образа немо се скотрљаху сузе и шапташе:

— Моја мати, моја мати!

Утиша себе и ухвати за руку Цезара

— Причај ми сад штогод, драгане мој, говори, причај.

Цезар је задовољно димио на својој смотци, он се смејао и рећи ће:

— Ја сам био врло јако, здраво и ћудљиво дериште, то је све што о својој младости знам.

— Више ништа?

— Не, љубави моја.

— А ти ми причај о твом детету,

Он се уозбиљи његове очи као да дадоше знак неповерења, али девојче је тако плашљиво било у овој својој наивној љубопитности тако, да се најпосле смирио.

Са очинским поносом говорио је он о свом синчићу, звао се Павле као и деда му, имао је шест година и није трпио да га дететом зову.

— Он дакле плав као и ти?

— Бела, плава глава. Ја сам му се једно време ругао због косице, али он не може да поднесе задиркивања. Он не плаче, намргоди се и увуче се гдегод у буџак.

— Је ли слабог здравља.

— Не, само је врло сентименталан а то га морам одучити, јер би га иначе целог века морао сажаљевати.

Мучно ћутање завлада, за тим страсни докази љубави, али као да нису више имали дражи ни за једно.

Цезар поче поново о свом синчићу да прича, али учини му се да се не осећа довољно слободним.

Заједно са Павлем дође му пред очи и слика његове матере, младе, напуштене жене, коју није више љубио, и — њежни осећај љубави оне, која га је волела, забрани му споменути име своје жене пред драгом својом.

Он је ћутао.

Флавија се диже и приближи му се оном неодољивом и тихом њежношћу женском.

— А што ми не доведеш једаред твог малог синчића?

— Тај захтев је лудорија.

Флавија се не даде поплашити. а кад јој се Цезар најоданије обеси о врат, понови она своју молбу, да види дете

Бадава је он гледао да се извуче из ове ствари, једног дана рећи ће јој, нерасположен због овог захтева:

— Дете је материно а ти ћеш знати, да ти она неће моћи послати

За овим се догоди нешто страшно! Флавија поче да пребацује себи као и свом љубавнику свој грешни одношај, она плакаше, она крхаше очајно руке, она је проклињала час и кад је познала Цезара.

Бадава се трудио да је утеши; опорим речима спомињала је свој презрени положај, који ју је оцепио од мирног домаћег живота, који ју је искључио из друштва ваљаних жена.

Цезар је поче да милује, да је љуби као болесно детенце, да јој успава болове и најпосле обећа јој, да ће првом приликом довести дете.

— И пустићеш га на само самном

— Ако нећеш плакати, хоћу драга.

— Читав сахат на само?

— Да, анђеле.

— Ти си добар, ја те љубим.

*

— Павле, видиш, ова лепа госпођа хтела би с тобом да говори.

Дете погледа Флавију пријатно се смешкајући.

— Како је леп, како мио.

Она се наже свом љубавнику и шапташе му:

— Питај га, би ли ме пољубио?

— Павле, хоћеш ли пољубити госпођу?

— Хоћу

Дете узе за руку девојче и притисну је на своје уснице. Охоло рећи ће отац:

— Браво, Павле, ти се већ понашаш као кавалер; хоћеш ли остати код ове госпође, док ја некуд одем?

— Хоћеш се брзо вратити, тата?

— Одмах ћу доћи.

У присуству детињем не усудише се руке пружити једно другом, и опростише се само једним погледом.

Флавија узе дете за руку, одведе га до прозора, да га при светлости може што боље посматрати. Павле је као свећа стојао у својим седефастим хаљинама, држећи капу у руци.

Чудећи се запита Флавија:

— Имаш очеве очи.

Охоло одговори дете:

— Да, али уста су ми мамина.

Дрхћући запитаће Флавија:

— А зар ти не би волео да изгледаш као твој тата?

— Тата је леп, а мама је много лепша. Она има тако дугачку косу а тако мале руке, познајеш ли моју маму?

— Не.

— А зашто је не знаш?

— Ја не знам, рећи ће Флавија, а сузе јој наводњише очи.

Она устане и донесе бонбона детету. Добро васпитан, нећкао се Павле да их прими, али је ипак гледао за њима.

— Зашто нећеш да узмеш?

се ангажује за његов „јединствени статут“, он на тај начин онемогућава, да сабор ради. И колико му је до „јединственог статута“, толико му је и до тога, да сабора не буде, јер се боји контроле.

Тога се бојао барон Николић, а богме и Дардаји, другови Георгијеви — и онда силом изазваше спор између владе и сабора, па су навели владу, да ова увуче у борбу са сабором и круну, и најзад је сабор одгођен.

Георгије, Дардаји и барон Николић дануше душом и рекоше: Хвала Богу, што није дошло до избора новог саборског одбора и — до претреса о продаји беочинске каје. Због тога, да би Георгије могао пашовати по автономији — морају да страдају како наши народно-црквени тако и сами државни интереси. Но из поузданог извора сам дознао, да је вдада упознала планове Георгијеве, уверила се, да он изазива владу у борбу са српским народом, да је његов „јединствени статут“ само средство, којим Георгије пооштрава спор и да од тога за владу нема никакве користи, нити би јој Георгијев статут помогао; уверила се влада даље, да се Георгије боји сабора — и да је он управо узрок, што се епископат не може да сложи с народом. Епископи су вољни да попусте, али Георгије хоће пре да захвали, него што би допустио, да и световњаци бирају свештеничке посланике. Он на томе јаши — јер ако би попустио, онда ништа не би стојало на путу, да сабор отпочне свој рад, али онда — ох грозоте! — долази на ред и — беочинска каја! Све то знају овде у Пешти, па су за то и уклонили Дардаја, који је био средство у рукама Георгијевим.

Интересно је, како је ушепртљио стари компањон Георгијев, барон Федор Николић. Кад је осетио, да су у Бечу и Пешти дознали, да он, Георгије и Дардаји просто под фирмом државних интереса спроводе своје себичне тежње и тиме штете углед државе, а он ти се, братац, дао интервјувисати. Дозвао је неког новинара, па му казао, да напише: да су Срби бунтовници, које треба пригњечити, да наш сабор треба распустити, јер је непокоран и т. д. Најзад изјавио је своју наду, да влада неће сабор сазвати. Каква невоља гони Федора, да даје изјаве о нашем сабору сад, кад о томе нико није говорио? Што је њему пао на памет наш сабор — баш сад, кад је Дардаји уклоњен? Али из његове жеље, да влада сабор не сазива, може се мислити, за што је Федор размахнуо буздованом. Сад у министарству није Дардаји, који би владу одвратио од сазива сабора, дакле мора Федор преко новина да упозори владу на то, да никако не сазове сабор. Та то је бар лако разумети.

Но све те ујдурме Георгијеве и Федорове узалудне су. Меродавни кругови су на њих огорчени, што су тако изиграли владу и државни углед. Банфи је жртвовао свог љубимца, само да спасе владу од пораза, а сад долази ред на Георгија.

Банфијева изјава у финансијском одбору и краљеве речи пред Ђурковићем јасно показују, да су потпуно упознали Георгијеве планове. За то се Банфи више толико ни не заузима за „јединствени статут“, којим Георгије тако лепо маневрира и себе одржава. Банфи је јавно казао, да сазив сабора зависи од споразума народа са јерархијом. Зна се и то, да су епископи вољни да се споразуму. Ко дакле смета? Нико други, него патријарх Георгије Бранковић, који би био онемогућен оног тренутка, кад се споразум постигне. Тада би сабор с њим разрачунао и њему не би било станка на патријаршеској столици. За то он све чини, да онемогући споразум, а тврди, да ће дати оставку, ако буде споразума. — Крчаг иде на бунар, док се не разбије, па тако и Георгије. Мора и његовом лукавству бити краја, а тај није далеко, јер се са интересима државе и цркве не сме титрати нико, па ни Георгије Бранковић.

Дакле ситуација се бистри, и ако Бог да и срећа јуначка, на пролеће пући ће тиква. Дардаји ће за собом повући Георгија — и онда ништа не стоји на путу, да се сабор у редовно време састане и приступи раду свом. Влада више неће да буде фирма трговине Георгија Бранковића. То је показала уклањањем Дардаја.

Толико, да се зна, шта се иза кулиса догађа. **Н.**

Нови Сад, 30. децембра.

Отварање сабора. У понедељак је отворен чески земаљски сабор. Пре тога је проглашено укинуће преког суда за варош Праг. Пре седнице су клубови држали своје седнице. Чески клуб је одлучио, -да управи позив на народ чески у интересу мира и реда. Намесник је у свом говору којим је сабор отворио, предложио, да сабор изјави своју непоколебиву верност и љубав према цару и краљу, што је прихваћено са трикратним „Слава!“ и „Хох!“ Председник курије велепоседник Бонпуди је предложио, да се изабере одбор од 24 лица, који би имао да поднесе предлоге, како би се могао у споразуму да реши и спор о језицима оба племена. Посланик Шлемингер предлаже, да се наредбе о језику збришу. После тога управљене су неке интерпелације у ствари немира и напада против Чеха у Бриксу и Прагу.

*

Преговори Гаучови с Чесима. О преговорима, које је водио аустријски председник министарства Гауч с Младо-Чесима, за сад се још мало што зна. Међу тим „Hlas Naroda“ вели, да ова конференција нити је поправила нити је погоршала досадашњи положај. Влада ће по свој прилици поднети ческом земаљском сабору предлог о уређењу питања о језику код автономних власти. Влада се нада, да ће се странка измирити на сабору. Извесно је међу тим, да влада и не мисли на повлачење или једнострано решење наредаба о језику. Само пристајањем обе странке поступила би промена. Наредбе би се повукле само у том случају, ако на њихово место ступи закон о језику.

*

Чески земаљски сабор. У прошли понедељак отпочео је чески земаљски сабор свој посао. Сабор је прошле године 10. марта био само одгођен а не распуштен, те је сад могао да продужи свој рад. Према томе сабор ће моћи одма да приступи расправљању оних предлога, што су прошлих седница упућени били одборима. Међу нерешене ствари спадају предлози о уређењу народносних курија и о уређењу питања о језику код автономних власти. По овом другом предлогу ће се моћи да употребљава онај језик у земљи тамо, где пети део становништва говори тим језиком. У фебруару прошле године и овај је предлог био упућен одбору, али је остао нерешен. Мисли се, да ће Чеси у сабору поводом овог предлога приступити поновном решавању питања о језику.

*

Догађаји на далеком Истоку. Једне енглеске новине доносе вест из Хонг-Конга, да су се Русија, Енглеска и Јапанска споразумеле у ствари Кореје. Појединости овога нису још познате.

*

Миланово именовање. Поводом именовања раскраља Милана за главног команданта српске војске, пише редовни дописник „Budapesti Hirlap“-а овоме листу ово што долази:

Српски Божић је донео пријатно изненађење Србији. Српски краљ Александар је именовао за главна команданта српске војске раскраља Милана, српског ђенерала ван службе.

Посвећене војничке кругове није изненадила ова одлука краљева. У последње време држана су више пута под председништвом краљевим војна саветовања и сваки пут је том приликом повела се реч о томе како је краљ Александар, главни заповедник српске војске и сувише обузет политиком, а да би могао посветити својој драгој војсци онолико времена, колико то она доиста заслужује. Краљ је том приликом намерно нагласио, да главно заповедништво над војском, намерава поверити једном од давнашњих војника, свом узвишеном оцу, раскраљу Милану. Овај предлог краљев бранио је једино војни министар Вучковић. Остали часници, који су учествовали у саветовању, ћутећки су узели на знање намеру краљеву. Ове су часнике после или отпустили или преместили и у мир послали, пошто их пре тога нису могли да задобију за одлуку краљеву, односно у корист Миланову.

Кад год је претила опасност престолу, који је требало спасти било каквим државним ударом — Милан и Александар су се свагда ослањали на војску. Раскраљ и син му нису пропустили ни једну прилику, а да у своју корист не ујамче верност и поверење српске војске.

Милан је — у своје време — повисио плату свима часницима целокупне војске, а на штету осталих државних чиновника, на један пут је тиме прекорачена редовним прорачуном одређена свота. Краљ Александар је пак о свом трошку подигао дивну војничку касину, где и он сам често провађа

Против оваког мажења српских војничких часника, неколико старијих ђенерала је по каткад чинило приговоре раскраљу, јер и ако је на многе добро утицало повишење плате, млађа генерација се тиме давала на раскош и лакоумни живот. На место да се баве учењем, они су се опијени заносили дворским ваздухом одавали бекријању које је поједине упропастило, а све их одвело на — Сливницу

После несретног рата бугарског, увидео је и сам раскраљ, да у његову духу негована војска свагда претрпи пораз, кад год пође у рат. Одлучио се дакле, да целу војску уреди по руском начину. План је и спремљен у војном министарству, само што за спровађање му не беше потребна главна средства — не беше новаца.

Реорганизација је дакле изостала, а Милан не имађаше после каде ни да се забавља њоме, јер порушени унутрашњи мир одузео му је све време, па је после изазвао и оставку му на престолу.

Регенти, који су владали крај малолетна Александра, нису се баш бавили унутрашњим уређењем, него су се само старали за набавку најпотребнија одела. Иначе су — штедели.

Кад су радикали поново дошли на владу, предузели су реорганизацију војске и потпуно снабдевање ове и да би ово спровели, учинили су разне наруџбине у иноземству, па су створили и нешто кредита. Али је овај скорим и опет изгубљен и тако је реорганизација војске поново одложена.

Ово безглавље ражљутило је озбиљније и ваљаније часнике те су сви редом тражили умировљење. Умировљени су ђенерали: Сава Грујић, Бељимарковић, Богичевић (краљев рођак), Франасовић, Лешјанин, Хорватовић и у последње време Мишковић, бивши васпитач краљев и крилни ађутант приликом државног удара у г. 1893. који је потегао револвером на упрепашћене регенте на оној значајној вечери.

Од умировљених ђенерала, сваки је учествовао у пређашњем турском и бугарском рату и и сви су скоро безусловно присталице династије Обреновића Само што последња влада Миланова сматра за потајног противника јој сваког старог часника.

Српска војска има 16 ђенерала. Од ових је тринаест отишло у мир и сад је само њих три генерала у активној служби. И ова су тројица од млађе генерације, који су готови да се покоре свакој самовољи Милановој, односно краљевој.

Нови војни министар, Драгомир Вучковић, који је некад био велики радикал и јакобинац, данас је права улизица Миланова, који овом приликом не ступа пред стари »драги часнички кор« са повишењем плате, нити са исплатом заостатка, него са скривеном намером за чије остварење чини му се врло згодним војни министар Вучковић.

У врло јадном је положају како коњица, тако и артиљерија и санитет. Једина пешадија је у донекле сношљивом стању. Овоме треба прека лека, д викује непрестано озбиљно часништво, а не непрестано лупати главу о томе, да ли ће капа, јапунце, чизма и опанак бити по руском или француском крају? Који ли је часник либералац, радикал или напредњак? И је ли од новијих сваки слепа присталица Миланова?

Оне часнике, као што напред рекох, који су отворено устали против именовања Миланова за главног команданта и његових тајних смерова — влада сад гони. Пуковнике: Љубу Остојића, Н. Цветковића, Љ. Перишића, Јоцу Петровића и Јована Дамјановића, цвет српског војништва, от ра је војни министар у мир, остале је пак разместио по забитним крајевима у земљи.

Овај поступак владин произвео је праву узбуну у српској војсци. А Милановим именовањем ова све бива јача

Главно је, да је Милан дошао до своје сврхе. Тежња му, да постане регентом, изјаловила се истина, али је ипак истргнуо из руку свога сина главну силу и моћ, главно заповедништво над војском. Зашто? То ће показати најближа будућност.«

Толико дописник „Budapesti Hirlapa». Нама се пак чини, да се све то брже ближе дани остварења оних злих умишљаја највећег српског несрећника, које смо не давно саопштили у овоме листу а које се односе на Александров одлазак из земље, развенчање несрећника с Наталијом и венчање с Артемизијом и т. д.

Јадна Србијо!

Оскудно стање на јужно-угарској граници.

У 296. бр. „Budapester Tagblatt“-а изишао је врло леп и исцрпан чланак под горњим натписом. Како је у томе крају Угарске већином српски живаљ, то ће, држимо, јако занимати све нас, да се види ко је крив, те српски народ овде онако зло прође. Чланак гласи:

Данас је, на жалост, необорива истина, да је становништво торонталске жупаније, у некадашњој војеној граници, које броји више од сто тисућа душа, а које је некада материјално добро стојало, доспело до ивице коначне пропасти.

Мало је оних којима ће бити познат прави узрок, а то ме је и нагнало да на то питање одговорим Потрудићу се, да на основу мојега тридесетгодишњег искуства, укратко расветлим ток свију заблуда и наведем узроке, који су највише допринели овоме стању.

До 1871. год. су становници по тадашњем граничарском основном закону у комуни живели, па су за заслуге, што су више од једног столећа били наоружана погранична стража против Турчина, уживали омање повластице, као: умерен порез, без пореза су садили дуван а и ракију пекли за своју потребу, јефтину со и т. д Осим грунтовног добра, добили су на неизвесно време ув наплату незнатне порезе подводни рит за марву, који лежи између висоравна и Дунава

Главно имање некадашње граничарске породице састојало се, строго узевши, само у покретнини, готову новцу и силној марви, тако н. пр. материјално стање једне опћине са 3000 душа састојало се по истинитим исказима из 1871. год. из 20.000 комада оваца, 1000 ком. волова, 3000 ком. крава и телади, 2000 ком. коња и 3000 ком. свиња, свега на по милијуна од вред-

---

— Јер то није у реду.

— Уче ли те то у школи?

— Не, ја не идем у школу. Мама ми је казала.

— Код кога учиш?

— Код маме, не могу је саму оставити; ја учим код ње читати и писати, п'онда ручамо заједно.

— Обоје, сами?

— Да, тата има страшно много посла, здраво много . . .

— Узми твоје бонбоне, драги Павле.

— Много је.

— Па подај свом другу мало

— Ја немам друга.

— С ким се ти играш?

— Са мамом, кад је расположена

— А зар није увек расположена и зашто не.

Дете није одговорило само је погледало у Флавију.

Неки страх пређе лицем младе девојке. А Павле међу тим просто није разумео питање.

— Па ти се онда баш не забављаш много.

— О, забављам се, мама везе, свира у гласовир, ја гледам слике у књигама, или зидам куће ил гледам са балкона на улицу.

— А ви сте увек сами.

— Увек, тата има врло много посла.

— Ко ти то каже?

— Мама. Она ми и приповеда приповетке а оне су тако жалостиве, да увек морам да плачем. Можда ти знаш веселе?

— И те приповетке у вече ти приповеда.

— Да, ми рано лежемо. Тата врло доцкан кући долази, он лагано уђе, да нас не би пробудио, али мама је увек будна, кад год и ја, и онда ми шапуће: »Сад је тата дошао.«

Онда лагано уђе, ми обоје направимо се да спавамо, он ме загрли и на прстима опет изиђе.

— А загрли ли и твоју маму?

— Не, рећи ће дете замишљено.

— Дакле ти спаваш у маминој соби.

— Пре нисам, ал од како тата има много посла, од то доба донеше мој кревет у мамину собу, она се боји сама.

Као у несвестици спусти се Флавија у наслоњачу. Дете је зачуђено гледало. Она није ни речи проговорила а Павле поче да се боји ове лепе, бледе жене. Поче да окреће капу, и већ би волео да му се тата вратио, да иде.

Она поче да јеца, а дете ће рећи:

— Шта ти је?

Она обгрли дете својим рукама, њене сузе потекоше низ његове образе, низ његов врат.

— Немој плакати, биће већ боље.

Нећу плекати, ал хајд пољуби ме лепо.

Она притисну дете и поче да му љуби златну косицу.

— Збогом душо, тата ће скорим доћи, да те одведе, а ја морам ићи.

— Ја не смем мами рећи да сам био код тебе?

— Зашто не?

— Јер је тата забранио.

Флавија размисли за часак за тим ће тријумфирајући рећи:

— Кад одеш кући, дете моје, кажи мами да си био код Флавије.

Цезар и Флавија од то доба нису се никад видели. — и —

ности; кад на то додамо још осредњи род на 6000 јутара земље, то ћемо видети, да је та општина имала на расположењу у свако доба преко 800.000 покретног имања, са којим је могла по својој вољи располагати. Граничари, тако рећи, нису ни имали дугова, јер је оптерећивање непокретнина било спојено са многим законским препрекама.

Кад представимо себи, да у поменутом крају има 40 великих општина (већином српских. — Опаска прев.) које су биле у подједнаким односајима, па кад се узме у обзир цео покретни капитал од више милијуна у вредности, онда ћемо тек добити праву слику о тадањем благостању. Трговина је цветала а занат и индустрија напредовала.

Стање и управа не беше, дакле, за тужбу и ако се није могло слободно располагати са непокретним имањем а није ни потребе било, јер беше доста других ствари за слободно трговање. Беху тада и граничари и који с њима живљаху у добрим новчаним приликама и срећни.

Од 1872 год. почело је постепено опадање и пропадање некада тако благословеног краја. Овом пропадању у главноме има три узрока а то су:

1. Несрећна замисао, да се рит задами од Титела до Ковина и насељавање, што беше с тим спојено.

2. Непаметно стварање закона о разрешењу комунија у год. 1885. са §. 25.

3. Зеленашко гуљење народа од житара почињући од 1886. год. па до најновијег времена.

Сваки од ових узрока има своју историју, коју ћу сад изнети.

Са разрешењем границе и сједињењем са матером земљом Угарском, гледала је нарочито интелигентнија класа овога краја лепшој будућности у очи и нашла се побуђеном, да том приликом лично поднесе Њ. В. цару у Беч адресу захвалности за учињену милост разрешењем границе.

У највишем рескрипту о разрешењу границе, беше свакако и таквих места, на којима су становници могли бити захвалнима: тако између осталога налазила се тачка у рескрипту о уређењу односајa поседа: да од целог рита у дунавском заливу, половина иде у корист насељавања а друга половина пак иде старим граничарским општинама у посед са примедбом, да су насеобинске општине дужне од свог рита да направе дунавски и друге насипе и то тако. да старе општине добију бесплатно задамљен рит. И доиста се насели Елизенхајн, Рудолфсгнад, Кенигдорф, Албрехтсдорф и Гизелахајн у I–IV. а Маријенфелд, Иваново и Ђурђево у VI—VII. дунавском заливу.

Све насеобинске општине предале су већи део својих ритских земаља једној конзорцији, која је узела на себе сразмерну дужност, да направи насипе; насипи су додуше прављени, али се тај пројект, који већ у основи не ваља, није могао остварити. Поплава од 1876 све је уништила и не само да је утукла конзорцију, него и насељенике, који су са приличним иметком амо дошли, руинирала и јад и невоља беше плод тога безглавног предузећа.

Какав беше, дакле, први ресултат те идеје: задамљења и насељавања? Прекомерна несрећа за све учасснике.

Од старих општина одузеше половину рита, чиме су сви били ускраћени, да и даље стоку одрже, која им је сачињавала главни иметак, јер најбољи део рита беше одузет за насељавање.

Овај удар је учинио огромну штету староседеоцима, а сироти насељеници не само што им пропаде плод једногодишњега труда, него утукоше и оно, што су донели, те доспеше до просјачка штапа, а и конзорција је изгубила на стотинама хиљада и коначно пропала.

То је кратка историја прве периоде задамљења и већ то би било довољно да служи за размишљање оним факторима, којима би требало да на срцу лежи народно добро; јер онда је граница већ била сједињена са матером земљом, али тада о томе нико не хтеде ни чути а и не знадоше како да реше то питање и ако су то и старе и нове општине сматрале то за своје животно питање.

Тадашња влада држала је, да ће најбоље решити то животно питање једне читаве покрајине, ако учине насеобине а угарски финанцијски ерар прогласи за правног поседника оне земље, што је била одређена за насељавање не осврћући се на питање о праву т. ј. да старе општине имају права да траже ту насеобинску земљу за задамљење својих ритова, што су највишим рескриптом добили. Ово питање још ни данас није застарело и кад-тад ће играти важну улогу у овом одиозном ритском питању.

Као што кажем, све насеобинске општине су укинуте, осим Рудолфсгнада, који је на свој рачун подигао поново насип; а како је и тој општини касније било, биће довољно познато јавности а нарочито читаоцима овога листа.

Године 1882. директор државних добара поново покрене питање о задамљењу рита VI. и VII. залива и то на основу државног закона и тако га „срећно“ реши, да су три најбогатије општине тако пропале, да се ни за 50 година поред најбољих и најподеснијих прилика неће подићи од тешког терета због задамљавања.

У то доба је постојећи граничарски закон у толико модификован (измењен), што се деоба имања имала вршити према броју душа у породици; на основу овог несрећног деобног закона имања су распарчана; а како је продаја непокретног имања неограничено допуштена била, то је већи део земље дошао у руке таких лица, који су ту згоду умели да употребе у своју корист.

Периода од 1872—1884. беше прва несрећа за граничаре и то:

1. За то, што је одузимањем рита, одузета и могућност, да се марва, то главно добро одржи, и

2. Што је тим лошим деобним законом непокретно имање распарчано и по јефтину цену дошло у руке странцима.

За дванаест година имала је влада довољно прилике, да се упозна са односајима овога краја и с пуним правом очекивасмо од ње да ће новијим законима створити здравије прилике. На жалост тај државни закон о разрешењу комунија из 1885. год. направио је више несреће, но што се и помислити могло.

Скоро све комуније су разрешене грунтовнички према према §. 25. са примедбом о наследству малолетне деце. Према томе је отац имао само права уживања земље а дечји део или осталих чланова прибележен је грунтовнички према броју душа н. пр. $^1/_3$, $^1/_5$, $^1/_7$ и т. д. Према такој грунтовничкој клаузули је цела породица, ма била са свим без дуга, ма за који кредитни завод безкредитна; отац има права уживања док је жив а деца стоје под врховним старатељством жупанијског сиročадског стола. Оптерећење или продају имања, може само сирочадски сто допустити и по томе је слободна трговина утрнута; скучавање је сада куд и камо веће, но што је у граници било. Само егзекутивним путем се може део појединог члана продати, ако је пунолетан.

Сада, до душе, стоји све на хартији, јер још нису све комуније разрешене. Али представимо себи последице, кад се подела временом de facto и in natura изврши и када правни наследници буду тражили правним путем свој део. Не треба заборавити да деца која имају права на део и као таква су дошла на свет па умру а друга се рађају од истих родитеља, која немају изречна права. Шта ће бити последица? Недогледни процеси до коначне пропасти свију.

Друга и још већа несрећа за сиротне становнике беше стварање тога закона у томе облику. Та периода траје од 1885 г. дакле дванаест година и поред свих доказивања не беше могућно придобити владу за измену.

Тим рђавим законом је постао ратар жртвом зеленашима, житним трговцима и др. и то због оскудице опће кредитне способности. И на жалост те прилике су баш тамо најгоре, у оним окрузима, где је угарски министар трговине многогодишњи саборски посланик.

Због тог рђавог закона прода ратар у мају месецу на пример 10 метери жита и то да га има предати 1. августа и за то добије 40 пишем четрдесет форината гототога новца наравно уз не испуњену меницу и фамозни закључни лист (Schlussbrief).

У августу опет није у стању да преда због рђаве жетве а како је у изгледу добар кукуруз, то ће се ова закључна трговина изменити и то да се изда кукуруз у клиповима место жита. 1. августа беше цена житу 7 ф. 20 н. те је тако дуг 72 ф., интерес на 40 ф. но 8% до 1. новембра износи 1 ф. 60 н. свега дуга 73 ф. 60 н. Кад се продаје у напред обично се плаћа за двоструку центу кукуруза у клиповима, дакле за 200 килограма 3 ф. 50 н. те тако уговор гласи, да се има предати 21 двоцента кукуруза у клиповима и то крајем октобра. Сељак има до душе кукуруза али је продаја кукуруза у клиповима у незгодно доба неподесна и како се приликом крњења добије сувишак за 30—40% а клипови у октобру вреде 4 ф. 50 ф. то сељак мисли да неће ништа изгубити ако закључни лист измени тако да има марта-априла предати зрно а тада ће се већ купац постарати да то и учини реда ради

Метарска цента кукуруза у зрну рачуна се обично по 3 ф и тако рачун износи:

21 мет. цен у клиповима по	ф. 4·50	ф. 94·50
8% интерес до априла	— —	ф. 3·80
		дуг ф. 98·30

или пак 33 мет. центи у зрну да има предати марта, априла а у то доба је обично цена 4 ф. 50 н. то ће дакле сељак морати да преда кукуруз у вредности од 148 ф. 50 н. а примио је за то пре годину дана 40 фор.

Даље се продужавати не може и ако сељак није у стању да рану преда то ће се у закључном листу поменута бјанко вексла (празна меница) по вољи испунити и упутити.

Ако узмемо на основу срачунавања 1897. г. када је жито 12 фор. то је дуг за приповедање. Какве последице могу наступити, кад се тако допушта, да се од народа отима покретно добро а одузима му се право на уживање непокретнина, на то нико и не мисли.

Поменуту процедуру тера са свим јавно овде (у Панчеву) по нека добро позната фирма, као да то није никакав злочин и безброј утужених меница против јаднога народа судски се реализују (претварају у новац).

Из та три узрока је сав народ у поменутој граници са свим осиромашио те влада јад и беда а што и овде не беше изгреда, као што га по другим крајевима, на жалост, има, томе се има захвалити само дисциплини, која је дубоко укорењена у старих граничара још из пређашњих времена. Али стари људи су мање малодушни од млађе генерације, која због новчаних неприлика постаје нестрпљива и изгледа, да не ће дуго трајати па ће и овде зло захватити корена

Према томе је прека потреба, да влада обрати озбиљну пажњу овоме питању о оскудици у овоме крају. Ако она мисли, да ће тиме скинути то питање са дневнога реда, као што баш сада чини, то се она вара. Да се неки циљ постигне, морају се предузети основне измене.

Не треба се ни осврћати на пројект о задамљену рита, шта више и почето треба напустити, јер је рад према постојећим односима терена и воде неизведив. Урбарне земље има овај крај и сувише и само ју треба рационално култивирати.

Уз мали порез треба уступити рит оним старим општинама, са којима се сучељава, да би ове ,што пре дошле до покретна капитала, а то ће донети у самој држави за кратко време више но закупнина, коју данас прима ерар. Има се успоставити кредит уређењем односајa својине и грунтовништва и постарати се за јефтин новац и на послетку има се створити оштар и делотворан закон против несавесних зеленаша.

Данас, на жалост тако стоји, да граничарске општине без икаквих задуживања за 25 година не само да су изгубиле све своје покретно добро, него још и више дугова имају, но што им износи непокретно имање.“

Овоме имамо да додамо само то, да смо имали прилике и да видимо а још више да чујемо како се јатомице наш народ расељава и то иде понајвише у Бугарску, где им се даје земља буд за што и само морају рећи да су за то време док су тамо: Бугари.

Бадава их одвраћасмо и упућивасмо кад се већ морају селити да иду у Србију јер ће се у Бугарској побугарити, они одговарају па и они су српске вере, к'о и ми.

Жалост и опет жалост! ый

Политички преглед.

Угарска.

Законски предлог о ђумруку и банци. Законски предлог о привременом уређењу ђумрука и банке после оверовљења записника подастрт је у прошли понедељак горњем дому. У одбору горњег дома претрешће се предлог до четвртка, а у петак ће се изнети пред пленум, где ће по свој прилици тај дан бити решен. У суботу ће председништво горњег дома известити посланички дом о усвојењу предлога, те ће још тај дан предлог бити подастрт ради највишег одобрења.

Земаљски сабор. Јуче, у понедељак, продужена је у угарском земаљском сабору специјална дебата о законском предлогу у погледу уређења односајa међу пољским радницима и послодавцима. Пре расправе било је мало и немилих појава у колико су се међусобно частили увредљивим изразима посланици Шима и Рохонци. Иначе је седница одржана мирно. Расправљало се до 58. §-а. Усвојено је више измена и допуна, а за тим је седница одложена за данашњи дан, уторак.

Аустрија.

Немци у ческом сабору. У прошлу недељу држали су 62 немачка посланика свој скуп у Љутомишљу и тамо су једногласно одлучили, да учествују у расправама чеког покрајинског сабора.

Троједница.

Земаљски сабор. Троједнички земаљски сабор продужио је своја саветовања јуче, у понедељак. Прорачунски одбор је поднео свој извештај о годишњем прорачуну за 1898-му.

Грчка.

Аустро-угарски официри у грчкој војсци. Грчки лист „Хестија“ позива владу, да ова позове стране, нарочито аустро-угарске официре, да ови реорганизују грчку војску. То је вели једино средство, да се унапреди војна моћ земље.

ДОПИСИ.

Бела-Црква. 28. децембра. Из овог забаченог краја на мртвој стражи тихог Дунава ретко вам се ко јавља, али мислим да овакове светле, а уз то по наше Српство ретке појаве треба забележити, и јавности предати, јер је и тако наша хроника оскудна оваким светлим појавама у нашем народу, а особито у занатлијском сталежу.

Данас 28. децембра 1897. год. иницијативом више занатлија: обављен је збор општег српског занатлијског сталежа, у гостионици „Беле Лађе“ ради оснивања „Српске занатлиске читаонице“, који је сјајно посећен био поред свег тога што је број наших занатлија мален: а с' друге стране материјалне неприлике — ипак се уписало до 30 чланова.

За основу узета су правила вршачке „Српске занатлиске читаонице.“

Задруга је себи одмах и привремену управу изабрала, у коју су ушли: за привременог председника Пера Михајловић, за благајника Сава Спасојевић, за перовођу Јоца Ешкутовић, за библиотекара Ђока Гавриловић. У одбор су ушла ова г.г. Сава Тервић, Ника Роман, Голуб Гојковић, Андреја Скефица, Ника Михајловић и Ђока Јовановић.

Одушевљење је неописано. Уписивање још траје. Кад буду правила од владе потврђена јавићемо се.

Занатлија.

Т. Кањижа, 29. децембра. (Дилетантска представа). Пробуђена свест народа српског, у овом, по народ српски кобном времену, загрејала је млађана срца и овдашњих занатлија и ратара, који не хтедоше заостати иза своје браће и сестара, па ево и они приредише већ по други пут у нашој „мешовитој“ општини дилетантску представу, и пружише своме милом роду ретка уживања; приредише други дан Божића у гостиони Андрије Остојиног позоришну представу, какву већина овдашњих ратара до сада не имађаше прилике уживати!

Самоуки млади људи занатлије и миле сеје Српкињице из места и Јозепова, не пожалише труда, већ загрејани вољом и истинским српским одушевљењем и љубављу, на свету циљ добротворну — на украшење свете цркве нам — сложише своје слабачке силе, а особито заузимањем занатлије Вукашина Јанчића, па још се закачише за тежак комад „Циганин“; но нашој зебњи, да ће то за њих, младе почетничке снаге бити јако тежак посао, не беше основе, јер наши дилетанти осветлаше образ, и потпуно нас задовољише!

На првом месту треба да похвалимо Вукашина Јанчића који је насловну улогу: Живка-Циганина играо веома добро; Ружицу престављаше јако добро лепа и мудра Српкињица: Стана Игњачева, која нас је и својим дивним гласом очарала, и сузе-радоснице нам на очи натерала; а тако исто пријатно нас изненадила и Армина Херцегова са својом лепом појавом и добром природном игром не мање лепа и честита Српкињица Милица Остојина, прва у улози Евице, а друга у улози Ракиле. — Ђорђа представљаше вредни и неуморни Вељко Остојин добро, само не треба да се стиди, онако српски загрлити драгану, јер на позорници је бар то „свету на видику“ слободно — без замерке. — Петка престављаше: Драгутин Будовалчев, Глишу Краткића: Милутин Јованов, Максу тежака, Алекса Содић, Градића спахију Јован Предојев, кишбирова Богдан Херцег, Јефту пандура Лаза Мирилов, девера Душан Свирчев сви без замерке, а не мање потпуно нас задовољише лепо млађано цвеће у тој градини младе Српкињице: Даница Матејина, Љубица Свирчева и госпођа Драга Рамаданска као просте српске девојке. Евала и хвала им свима на том великом труду њиховом!

Дворана беше дупком пуна и раздрагана публи-

ка непрестано је тапшала у знак одобравања, особито после сваке песме, које су наши мили представљачи лепо и складно отпевали и раздрагали срца наша, која тако ретко имају удела у оваким уживањима. Па поред свега тога жао нам беше видети оне газде наше које не беху на окупу. Али да, две-три чаше пива и голема штедња преча је од позоришта. На благајни пало је 80 ф. издатак 38 ф. и тако остаје чистог прихода 40 ф. Само напред мили роде, у слози је спас! Српство ће вам бити благодарно. Живели!

Очевидац.

Вести из места и са стране.

Забава занатлијске омладине у Новом Саду. Српска занатлијска омладина новосадска приређује забаву с игранком уз пријатељско суделовање г. проф. Александра Сандића у недељу 11. (23.) јануара у дворани „код царице Јелисавете". Половина чистога прихода иде у корист зидања српске велике гимназије у Новом Саду. Певачким кором управља г. Ј. Перштајн, друштвени коровођа. Свираће војена музика 70. пешачке пуковније. Улазна цена од особе 80 новч. од породице (3 особе) 2 ф. С обзиром на цел добровољни прилози примају се с благодарношћу. Улазнице се могу добити у срп. књижари г. Арсе Пајевића и у вече на каси. Почетак у 7½ сахати у вече. — I. Распоред забаве: 1. „Косово" од Х. Дубека, свира војена музика 70. пуковније. 2. Говори г. А. Сандић. 3. „Вода и сузе" од Роберта Толингера, пева мешовити збор. 4. „Кје со моја ружице", двопев од Хочевара, певају гђце: С. Захарић сопран, М. Крстић алт; прати их на гласовиру г. коровођа. 5. „Падајте браћо" од Хавласа, пева мушки збор. 6. „Јадна мајка" од Змаја Јовановића, декламује гђца Софија Ђорђевић. 7. „Мутан Дунав" од Р. Толингера, пева мешовити збор. 8. „Удаљеној од А. Штера, пева гђца Марија Крстић, прати је на гласовиру г. коровођа. 9. IV. Руковет из моје домовине „Мирјана" Ст. Мокрањца. Бас-соло пева г. Филип Богдановић уз пратњу збора и гласовира, 10. „Смеса српских народних песама", свира вој. музика 70. пуковније. — II. Игранка.

Раскраљ Милан у Будимпешти. Раскраљ Милан вратио се из лова од Зичија у Будимпешту, овде чинио више посета па посетио и народну касину. Из Будимпеште путује у Беч, а одатле ће у Београд.

Догађаји у Плашком пред судом. У прошли понедељак започета је раеправа код судбеног стола у Огулину против 69 окривљеника који су оптужени због нереда у Плашком, који су почињени у септембру. Прва 24 оптужена су због сметања у верозакону и јавног насиља а остали само због јавног насиља, а троје их је оптужено због преваре. И у овој оптужби игра главну улогу неко истицање мађарских застава са којима се и она несрећа у Сјеничаку догодила са које многи страдаше.

Грозно убијство. На трећи дан Божића у 6 сати у вече збио се у Чортановци грозан случај. Неки надничар Милан Суботин убио је своју љубовцу Милку Врачевић. Исту је ударио сикиром у главу, која је на месту мртва остала, те је после тога кући отишао и двапут нож себи у прса забо, те након 5 сати и он у највећим мукама и поред лечничке помоћи умро. Иза њега је остала удовица са шесторо деце, а иза ње једно женско дете. Узрок је био што се иста хтела удати за другог

Честитке у „натури". Побожни отац папа могао би често славити јубилеум, јер се при тим свечаностима удружи корисно са практичним и никад боље за њега. Тако је добио приликом 60 годишњице свештениковања осим многих драгоцености, од војводе од Норфолка чек од 200.000 франака, од шпањолске краљице регентиње 100.000 франака у злату, од немачког цара 50.000 марака у злату, од аустријског епископата 100.000 фор. од угарског кнеза примаса 100.000 фор. у злату и т. д. Коме не би био мио оваки јубилеум?

Један чудновати несретан случај, као што јавља „Кина Мал" догодио се недавно у пристаништу Хонг-Конга. Кад су неколико људи од људства са енглеског парода „Хангса" хтели да се окупају у близини лађе, на једанпут један од њих осети, као да су на њега навалиле многе бодље. У исто време виде он да га је опколила нека лепљива маса, која је у растојању од четири стопе давала од себе затворено смеђу течност. Човек је био тако онесвешћен, да је се једва са великом муком могао вратити на своју лађу, пошто је имао врло јаке болове, обрати се једном лекару. Овај му одреди купање у чистој води. При томе морао је болесник поднети такве муке, да је готово онесвешћен био. Доњи део кичме и ноге били су готово узети тако да је стање болесниково за време прве ноћи било веома сумњиво. Са трајањем и електрицитетом, пошло је најзад за руком, да се он у животу одржи, али ипак је морао дуже времена чувати кревет због своје запаљене коже. Изгледа, да је човек са неком до сад непознатом животињом дошао у додир, која има много јаче отровно дјество од Медузе.

Дете са шапама морског пса. Као што се јавља из Француске, 38 година стара жена једног занатлије у Марсељу родила је пре неколико дана једно чудновато створење Дете је имало сасвим правилан труп и главу, али у место руку имало је две праве шапе морског пса, ноге су биле потпуно закржљале и показивале су неке особите делове, који на људске ноге нису ни налик били. Ова необична наказа, која је само неколико минута живила, предата је „медицинској школи".

Трговина.

НОВИ САД, 30. децембра. Пшеница прве квалитете ф. 11·70 до ф. 11·90 Пшеница средња 11 фор. 50 — — возч. Пшеница лакша роба ф. 10 50—11·— Наполица фор. 9 — —10 50. Јечам фор. 5 20 — ·— Зоб 5 ф. 70—80 нов. Кукуруз у зрну нови 4 фор. 50—60 н. Кукуруз стари 5 ф. — — — н. Маст 60 ф. Сланина сува 60 фор. дебела паљена 62 фор Све од 100 килограма.

Свињи угојени тешки	44— —	нов.
„ средњи . .	42 — —	нов.
„ лаки . . .	40 — —	нов.

Све од 1 килограма.

Теоци .	28—30	нов. по клгр.
Јагњци	— — —	фор. по пару
Овци .	8—16	фор. по пару.

*

Стање воде под Новим Садом.

29. децембра било је	0·68 мет.
30. децембра било је	0·72 мет

Најновије вести.

Закључење садашње саборске сесије. Одлучено је, да се садашња сесија угарског земаљског сабора закључи у идући понедељак а у уторак да се отвори нова. После конституисања, приступиће се у петак после тога расправљању предлога о рекрутима.

Није истина. Из Београда поричу у неким иноземским листовима донете вести, да у Србији влада глад.

КЊИЖЕВНЕ ВЕСТИ.

СРПСКА КЊИЖАРА И ШТАМПАРИЈА БРАЋЕ М. ПОПОВИЋА У НОВОМ САДУ.

ИНТЕРЕСАНТНЕ КЊИГЕ

могу се добити са 50% рабата у књигама, или без рабата у лепом увезу.

I.

ПАРИСКИ МОХИКАНЦИ

РОМАН АЛЕКСАНДРА ДИМА.

ЦЕНА 2 ФОР.

У овом роману износи нам славни романописац чудну и дражесну слику паришког живота, који интересује цео образовани свет. Овим романом надмашио је славни писац све досадашње своје радове. — Роман овај има преко 700 страна.

II.

ГРЕШНИЦА

РОМАН ОД Е. РИШБУРГА

са тријест шест слика и преко 700 страна

ЦЕНА 3 ФОР. 50 Н.

Паришки је живот пун сјајних и мрачних страна и у овом су роману приказане вешто и занимљиво те стране, да нема читаоца, који ће роман оставити да га до краја не прочита. У истоме нарочито се огледају женски карактери и свака читатељка наћи ће у „Грешници" пуно поуке за свој живот, који је тако често изложен опасностима.

III.

КАТИНКА ЈУНАЧКА РУСКИЊА

или

РАЗВИЈЕН БАРЈАК ПРОРОКОВ.

31 свеска више од 1240 страна

ЦЕНА 6 фор. 20 н.

Овај роман основан и написан по кроју данашњих најинтересантнијих и сензационих романа — одликује се од сличних ове врсте и препоручује се нашем свету читалачком особито тим, што је у њему главом јунак — или управо јунакиња, лозе и крви словенске — Рускиња. — Која је год читалица рада у забави и читању романа овог да умом и памећу прође земљом ослобођене Бугарске и разгледа ова дивна али и ужасна бојна поља и нечувена јунаштва браће нам Руса, на пример око Плевне и по кланцима балканских брда и планина а и све грозе и нечовечности крволока Турака (за последњег руско-турског рата) из којега сину зора и слобода Бугарима и великом делу старе Србије — та ће читалица све то наћи и прочитати у роману овом „Катинки јуначкој Рускињи".

Нови Сад, октобра 1897.

С поштовањем

496 6— **БРАЋА М. ПОПОВИЋ.**

Позив на претплату.

„Бубањ" навршује своју другу годину, па ће од нове године, ако Бог да ступити у трећу годину. Премда се о новој години много што шта мења то смо и ми новом „Бубњу" изменули облик, превукли нову кожу, политирали маљице, и — ма да се поштов. претплатници срде — снизили смо цену, и од сад ће „Бубањ" стајати 2 фор. 40 новч. годишње, дакле на три месеца само 60 нов.

Сви они п. претплатници који се на читаву годину претплате на лист „Бубањ" добиће од администрације о Божићу, леп поклон.

Први број шаљемо свима за које држимо да ће се претплатити. Ко неће нека врати број натраг.

Претплата и рукописи шаљу се на администрацију „Бубња„ Werschetz.

Уредништво и Администрација Бубња.

Молимо сл. уредништва да овај позив одштампају.

Изашла је нова књига:

„ВЕЛИКИ СРПСКИ ДЕКЛАМАТОР"

ДРУГО ПОПРАВЉЕНО ИЗДАЊЕ

ПРИРЕДИО:

СТЕВАН ЗАРИЋ,

УЧИТЕЉ.

Познато је, да је песма Србину сачувала прошлост а васпитала га за будућност. Она му је јунаке стварала и јуначким духом запајала. Песма својом снагом може да крепи а својом лепотом може дечје срце да облагороди и одушеви за све што је лепо и корисно. Песмом — декламовањем — јако се утиче у настави на развитак духа и говора у детета.

Да би заиста песма својом садржином васпитивала и облагороћавала срце дечје — ваља омладини давати само оно од песама, што је изврсно и по садржини и по облику.

Ми смо прибрали од наших најбољих песника збирку песама и пружамо је читалачкој публици као најбољу књигу за децу и омладину, која је украшена са 40 слика у иницијалима.

Цена је књизи 1 круна. На 10 књига једна бесплатно.

Књижара В. Валожића.

Јавна благодарност.

Свима саучесницима у тузи, за нашим преминулим и нигда незаборављеним супругом, односно оцем

ДАНИЛОМ ГРУЈИЋЕМ

овдашњим трговцем

као и свима онима, који га до вечне му куће испратише и тиме нам бол и тугу за милим покојником ублажише. Нарочито пак штов. месном свештенству, сродницима и пријатељима овим путем изричемо нашу најтоплију благодарност.

Сомбор, 28. децембра 1897.

Влада Грујић син. Јелена уд. Даше Грујића супруга.

ОГЛАСИ.

Бр. 112. у. о. ex 1897.

Стечај.

Према одлуци овогодишње главне скупштине, која је уважила молбу г. А. Хаџића, да се реши од непосредне управе нар. позоришта — расписује се стечај на место управитеља српске народне позоришне дружине.

Годишња је плата управитељу 1300 фор. а. вр. и путни трошак, а за држање управитељске писарнице 120 фор. годишње.

Од управитеља, који непосредно управља позоришном дружином и води администрацију и цело економско руковање, тражи се, да је књижевник који добро познаје драмско песништво и позоришну уметност, и да има знања и умења у позоришним стварима и онај ступањ образованости, који се у опште захтева од вршиоца дужности позоришног управитеља.

Рок овоме стечају траје шест недеља дана, од дана првог уврштења.

Из седнице управнога одбора „друштва за српско народно позориште", у Новом Саду 22. децембра 1897. (3. јануара 1898.).

Начеоник „друштва за српско народно позориште":

Др. Лаза Станојевић с. р

Сава Петровић с. р секретар. 587 1—2

Бр. 119. у. о. ex 1897

Стечај.

Према одлуци главне скупштине друштвене расписује се стечај на место капелника или коровође код српске народне позоришне дружине.

Годишња је плата капелнику 600 фор. а. вр. Осим тога добијаће дијурне и путни трошак при путовању с позориштем, а за своје композиције даваће му се 5% тантијеме. За преписе партитура добијаће засебну награду.

Капелнику спада у дужност, да обучава и изображава позоришну дружину у концертном, бинском и црквеном певању и појању, да диригује коровима, солистима и оркестром, и да у местима, где нема музике, свира међу чиновима и да прати певање на гласовиру или хармонијуму.

Молиоци ваља да поднесу председништву овога друштва сведочанства о својој способности и свршеним музичким наукама у року од шест недеља дана, од дана првог уврштења овога стечаја.

Из седнице управнога одбора „друштва за српско народно позориште", у Новом Саду 22 децембра 1897. (3. јануара 1898.).

Начеоник „друштва за српско народно позориште":

Др. Лаза Станојевић с. р.

Сава Петровић с. р секретар 588 1—2

СРЕТНО НОВО ЛЕТО!

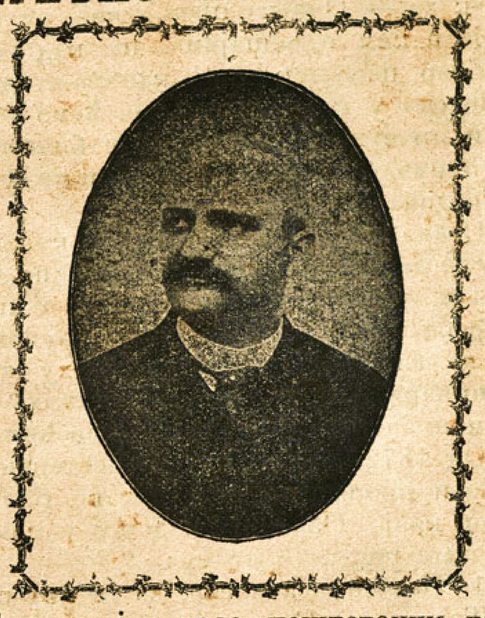

Свима мојим врло поштованим гостима, пријатељима а и непријатељима из места и околине, а тако исто и онима који се налазе у далеким земљама гдегод „Застава" достиже, желим срећу и здравље и успешнији рад у овој 1898. години.

Са особитим штовањем и братским поздравом

Сава Стојковић,

гостионичар у Н. Саду лебарска улица бр. 3. у сопственој кући.

586 1—1

Свима мојим поштованим муштеријама као и српским православним црквено-школским општинама, корпорацијама и задругама, пријатељима и познаницима **срдачно поздрављам нову годину.**

ЛУКА К. АЛЕКСИЈЕВИЋ

трговац свих српских црквених утвари у Новом Саду.

585 1—1

Свима мојим штованим поштованим и пријатељима желим сретну нову годину.

Карл Заплетал,

рестауратер прве чебске пивнице, варошке рестаурације и грађанског стрелишта.

580 1—1

СРЕТНУ НОВУ ГОДИНУ

желе свима штованим гостима и пријатељима

Ј. Торер

гостионичар у Сремским Карловцима.

584

СРЕТНУ НОВУ ГОДИНУ

желим свима мојим штованим гостима и пријатељима како у месту тако и на странк.

С поштовањем

Петар Станишић,

Сремски Карловци, гостионичар „код трубача."

589 1—1

Commis

der Kurzwaaren und Garnbranche, wird acceptirt bei F. GOLDSTEIN Semlin. 503 1—3

Ливада-пашњак.

Од стране каменичког спахилука издаје се под закуп беочинска ливада дуж Дунава. Лицитација ће се одржати 21. јануара по н. к. у 9 сати пре подне. Услови се могу на углед узети у писарни спахилука.

575 3—3 **Управитељство добара.**

ПРОТИВ КАШЉА

и промуклости јесте најбоље средство: **Réthy-chen Schpitzwegerich Zuckerln.** Добити се може у свакој лекарници, 30 новчића једна кутија. Лекарница „код Орла" у В. Сваћа доставља 5 кутија без поштарине. — Само су онда праве, кад се на стражњем делу кутије налази видљив овај подпис! 569 2—10

Réthy Béla

Главни и одговорни уредник др. Емил Гаврила.

Српска штампарија дра Свет. Милетића у Новом Саду.